

PROCUREMENT

**ปรับกลยุทธ์องค์กรไทย จัดซื้อจัดจ้างอย่างไร
ให้ไปสู่ความยั่งยืน**

---

8 พฤษภาคม 2024

ปรับกลยุทธ์องค์กรไทย จัดซื้อจัดจ้างอย่างไร ให้ไปสู่ความยั่งยืน

KEY SUMMARY

แนวโน้ม Sustainable supply chain เป็นปัจจัยเร่งให้องค์กรต้องจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน อีกทั้ง จะช่วยสร้าง Resilient supply chain และเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กร

การผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับแนวโน้ม Sustainable supply chain ต้องเริ่มต้นจากการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน นำมาซึ่งแรงกดดันให้ผู้ประกอบการต้องคัดเลือกผู้จำหน่ายวัตถุดิบที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมถึงไม่มีความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม อีกทั้ง ผู้ประกอบการมีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงที่หลากหลาย รวมถึงยังขาดการณและรับมือได้ยาก เช่น วิกฤตโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ความขัดแย้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ โดยการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนจะช่วยสร้าง Resilient supply chain ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการตอบสนองต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนจะช่วยให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กร ทั้งสร้างความโปร่งใส ลดต้นทุน ลดความเสี่ยง ตลอดจนเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องขยับเป้าหมายไปสู่การจัดซื้อจัดจ้างที่ครอบคลุมการให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมเพิ่มเติม

ปัจจุบันไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่ดำเนินนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐในด้านสิ่งแวดล้อมเพียงด้านเดียว ในรูปแบบการกำหนดเกณฑ์สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงกำหนดเป้าหมายสัดส่วนมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปี 2024 อยู่ที่ 60% ของมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการประเภทเดียวกัน และได้กำหนดให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นไปสู่ 80% ในปี 2027 ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐอาจดำเนินการตาม Sustainable Public Procurement Approach ที่ UNEP ได้พัฒนาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศที่ต้องการขับเคลื่อนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

การจัดซื้อจัดจ้างของภาคเอกชนอย่างยั่งยืนในไทย ส่วนใหญ่ยังเป็นการดำเนินการเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ จึงจำเป็นต้องส่งเสริม SMEs

การส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนสำหรับ SMEs อาจอยู่ในรูปแบบการจัดทำแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน ตลอดจนการให้แต้มต่อสำหรับ SMEs ที่มีการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนในการเข้าประมูลการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ การฝึกอบรมให้ SMEs สามารถดำเนินการเพื่อให้ได้รับ ISO 20400 ได้ในวงกว้าง ไปจนถึงมาตรการทางภาษี อย่างการนำค่าใช้จ่ายการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงค่าใช้จ่ายการอบรมเกี่ยวกับ ISO 20400 ไปใช้ลดหย่อนภาษีนิติบุคคลได้

นอกจาก E-procurement แล้ว เทคโนโลยีอื่น ๆ ยังมีบทบาทสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน

ผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งมีห่วงโซ่อุปทานซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับคู่ค้าจำนวนมาก อาจนำเทคโนโลยี เช่น Data analytics, AI มาสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ อาจนำ Robotic Process Automation (RPA) มาช่วยเปลี่ยนการจัดซื้อจัดจ้างในส่วนที่เป็นขั้นตอนซ้ำ ๆ กัน ให้เป็นระบบอัตโนมัติ อีกทั้ง อาจนำเทคโนโลยีด้าน Supply chain traceability มาช่วยตรวจสอบคู่ค้าอีกด้วย ในส่วนของ SMEs จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้มีการใช้ E-procurement ผ่านการสนับสนุนเงินทุน และองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ SMEs สามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีการใช้ E-procurement อยู่แล้วได้

ทำไมต้องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน ?

แนวโน้ม Sustainable supply chain เป็นปัจจัยเร่งให้องค์กรต้องจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน อีกทั้งจะช่วยสร้าง Resilient supply chain และเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน

การจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable procurement คือ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการ ที่นอกจากจะมุ่งให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินแล้ว ยังเป็นการให้ความสำคัญกับปัจจัยในการจัดซื้อจัดจ้าง 3 ด้าน ได้แก่ 1) **ด้านเศรษฐกิจ** เช่น รักษาเสถียรภาพ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดการผูกขาด ส่งเสริมการจ้างงาน ลดต้นทุน ลดความเสี่ยง ส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างจากผู้ประกอบการ SMEs และชุมชนท้องถิ่น 2) **ด้านสังคม** เช่น คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนต่อต้านการใช้แรงงานเด็ก และแรงงานทาส คำนึงถึงค่าแรง สภาพแวดล้อม และความปลอดภัยในการทำงานของแรงงาน และ 3) **ด้านสิ่งแวดล้อม** เช่น ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดการใช้ทรัพยากร ใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ

การผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับแนวโน้ม Sustainable supply chain ต้องเริ่มต้นจากการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน นำมาซึ่งแรงกดดันให้ผู้ประกอบการต้องคัดเลือกผู้จำหน่ายวัตถุดิบที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมถึงไม่มีความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม แนวโน้มโลกกำลังมุ่งสู่การเป็น Sustainable supply chain โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับด้านสิ่งแวดล้อม อย่าง Net zero supply chain หรือห่วงโซ่อุปทานที่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้บริษัทข้ามชาติ และผู้ประกอบการรายใหญ่ ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกคู่ค้าที่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ จึงเป็นแรงกดดันให้ผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องมีการปรับกระบวนการผลิต และการประกอบธุรกิจให้สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตาม

นอกจากนี้ สหภาพยุโรป (EU) ได้มีการกำหนดมาตรการปรับราคาคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดน หรือ Carbon Border Administrative Management (CBAM) โดยตั้งแต่ปี 2026 เป็นต้นไป ผู้นำเข้าสินค้า 5 รายการ ได้แก่ ปูนซีเมนต์ ไฟฟ้า ปุ๋ย เหล็กและเหล็กกล้า และอะลูมิเนียม จะต้องประกาศ และซื้อใบรับรองการจ่ายค่าธรรมเนียม CBAM เพื่อให้ครอบคลุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากการผลิตสินค้าที่มีการนำเข้ามาใน EU ส่งผลให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้ากลุ่มดังกล่าวปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นแรงกดดันให้ผู้ผลิตที่มีการส่งออกสินค้ากลุ่มดังกล่าวไปยัง EU ต้องเร่งปรับกระบวนการผลิตให้สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันในการส่งออกสินค้าไปยังตลาด EU ไว้ได้

SCB EIC มองว่า ไม่เพียงการให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังมีประเด็นด้านอื่น ๆ เช่น มาตรการด้านแรงงาน มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ซึ่งประเทศต่าง ๆ จะให้ความสำคัญ และหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อกีดกันทางการค้ามากขึ้น ขณะที่ไทยยังต้องพึ่งพาภาคการส่งออกเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้ไทยยังต้องรักษาบทบาทในการเป็นผู้ส่งออกสินค้าต่าง ๆ และเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานโลกไว้ โดยปฏิเสธไม่ได้ว่า การจัดซื้อจัดจ้างเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการประกอบธุรกิจในทุกภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น การที่จะผลิตสินค้าที่ตอบโจทย์ความต้องการของประเทศผู้นำเข้า และมีความสอดคล้องไปกับแนวโน้มโลกที่กำลังมุ่งสู่การเป็น Sustainable supply chain เพื่อรักษาบทบาทในการเป็นผู้ส่งออกสินค้าต่าง ๆ ไว้ได้นั้น

จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน นำมาซึ่งแรงกดดันให้ผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องปรับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง โดยเฉพาะการจัดซื้อจัดจ้างจากผู้จำหน่ายวัตถุดิบรายที่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้มากกว่า รวมถึงไม่มีประเด็นความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เมื่อเทียบกับผู้จำหน่ายวัตถุดิบในสินค้าประเภทเดียวกัน

ในระยะข้างหน้า ผู้ประกอบการมีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงที่หลากหลายมากขึ้น รวมถึงยังคาดการณ์และรับมือต่อความเสี่ยงต่าง ๆ ได้ยากขึ้น โดยการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน จะมีบทบาทช่วยสร้าง

Resilient supply chain หรือห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่น ที่สามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ ลดผลกระทบทางด้านลบ และสามารถฟื้นตัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ที่ผ่านมามีการประกอบธุรกิจเผชิญความเสี่ยงที่หลากหลาย เช่น วิกฤตโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ความขัดแย้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ โดยส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ทั้งในรูปแบบของต้นทุนการประกอบธุรกิจที่สูงขึ้นจากราคาพลังงานที่ปรับตัวสูงขึ้น การขนส่งหยุดชะงักทำให้ขาดแคลนวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนในการผลิตสินค้า รวมถึงโลกที่แบ่งขั้วมากขึ้นนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ก่อให้เกิดความผันผวนในการประกอบธุรกิจตลอดห่วงโซ่อุปทานตามมา

ทั้งนี้ความเสี่ยงต่าง ๆ ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยในหลากหลายอุตสาหกรรม และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังผู้ประกอบการอื่น ๆ ในห่วงโซ่อุปทาน ทั้งต้นทุนการประกอบธุรกิจที่สูงขึ้นในทุกอุตสาหกรรม ทำให้ต้องมีการผลักภาระต้นทุนที่สูงขึ้นผ่านการขึ้นราคาไปยังลูกค้าจนถึงผู้บริโภค การขาดแคลนวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนในการผลิตสินค้า อย่างภาวะขาดแคลนเซมิคอนดักเตอร์ ที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังการผลิตรถยนต์ รวมถึงการแบ่งขั้วทางการค้า เช่น สหรัฐอเมริกากับจีน รัสเซียกับยูเครน ที่ส่งผลให้นโยบายการค้าการลงทุนของประเทศต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป นำมาซึ่งการย้ายฐานการผลิตสินค้า รวมถึงเกิดอุปสรรคในการส่งออกสินค้า อย่างการปรับเพิ่มภาษีนำเข้า

การจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนจะมีบทบาทช่วยสร้าง Resilient supply chain เนื่องจากจะส่งเสริมให้เกิดการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทาน ที่จะนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีภายในห่วงโซ่อุปทาน ทำให้เกิดความร่วมมือในการตอบสนองต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การจัดซื้อจัดจ้างที่มีการกระจายคำสั่งซื้อวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนจากผู้ผลิตหลายราย โดยเฉพาะคำสั่งซื้อจากผู้ประกอบการ SMEs จะช่วยกระจายความเสี่ยงในการพึ่งพาวัตถุดิบจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดภาวะขาดแคลนวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนในการผลิตสินค้าเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดได้

Danone เป็นบริษัทข้ามชาติในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ที่ให้ความสำคัญกับการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนอย่างโดดเด่น จากการเป็นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม จึงมีความเกี่ยวข้องกับคู่ค้าเกษตรกรจำนวนมาก ทั้งนี้ บริษัท Danone ในภูมิภาคอเมริกาเหนือ มีคู่ค้าโดยตรงที่เป็นเกษตรกรมากกว่า 770 ราย ขณะที่ภาคการเกษตรมีความผันผวนสูงไปตามการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านปริมาณผลผลิต และด้านราคา ส่งผลให้บริษัท Danone ให้ความสำคัญกับการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน เพื่อลดความเสี่ยงด้านความผันผวนของวัตถุดิบที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร ในรูปแบบการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างบริษัท Danone และคู่ค้าเกษตรกร โดยได้ดำเนินการจัดซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในระบบ Cost-plus หรือการตั้งราคาบวกจากต้นทุน เพื่อรักษาอัตรากำไรให้กับคู่ค้าเกษตรกร มีการทำสัญญาสั่งซื้อผลผลิตระยะยาว รวมถึงยังดำเนินการโครงการ Regenerative Agriculture Program ร่วมกับคู่ค้าเกษตรกร เพื่อลดผลกระทบของการทำการเกษตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับคู่ค้าเกษตรกร ไปจนถึงสวัสดิภาพของสัตว์ โดยเป็นส่วนของการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับคู่ค้าเกษตรกรนั้น บริษัท Danone มีการเก็บข้อมูลความยืดหยุ่นทางการเงิน การดำรงชีวิต และความสามารถของคู่ค้าเกษตรกรในการเปลี่ยนผ่านไปสู่การดำเนินการโครงการ Regenerative Agriculture Program

ทั้งนี้ในช่วงการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงของ COVID-19 บริษัท Danone ได้ดำเนินการร่วมกับคู่ค้าเกษตรกรอย่างใกล้ชิด เช่น การประชุมหรือรายสัปดาห์ การจัดทำลิสต์รายการซื้อควรรวังท่ามกลางวิกฤตโรคระบาด ประกอบกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้าเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บริษัท Danone ไม่ประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร และโรงงานที่ผลิตอาหารเกือบทั้งหมดยังคงดำเนินการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเพียงโรงงานเดียวที่หยุดดำเนินการผลิต เนื่องจากเป็นโรงงานที่ผลิตอาหารเพื่อป้อนสู่ร้านอาหาร และอุตสาหกรรม Foodservice สะท้อนถึงความสำคัญของการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างบริษัท Danone และคู่ค้าเกษตรกร ที่จะนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีภายในห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลให้สามารถรับมือต่อความผันผวนของภาคการเกษตร รวมถึงสามารถบริหารจัดการการผลิตในช่วงวิกฤตโรคระบาดได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนจะช่วยให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดซื้อจัดจ้างภายในองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งสร้างความโปร่งใส ลดต้นทุน ลดความเสี่ยงในการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านการบริหารจัดการที่ดี โดยการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนของภาครัฐจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุน ทั้งต่างประเทศ และในประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศตามมา ขณะที่การจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนของภาคเอกชนจะนำมาสู่การสร้างเชื่อมั่นให้กับคู่ค้า ไปจนถึงลูกค้า รวมถึงเกิดการสร้างนวัตกรรม ที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุปทานได้

การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนในไทยมีความคืบหน้าอย่างไร ?

United Nations Environment Programme (UNEP) ได้ให้คำจำกัดความของการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนไว้ว่าเป็นกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างสินค้า บริการ การปฏิบัติงาน และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งตอบสนองความต้องการในการจัดซื้อจัดจ้าง ที่บรรลุเป้าหมายด้านความคุ้มค่าต่อเม็ดเงินตลอดวัฏจักรชีวิตของสินค้าและบริการทั้งในด้านการสร้างผลประโยชน์สำหรับหน่วยงานภาครัฐเอง รวมถึงในด้านการสร้างผลประโยชน์ต่อสังคม และระบบเศรษฐกิจอีกด้วย ในขณะที่ยังเป็นการลดความเสียหาย หรือหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่า การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่สามารถบรรลุเป้าหมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

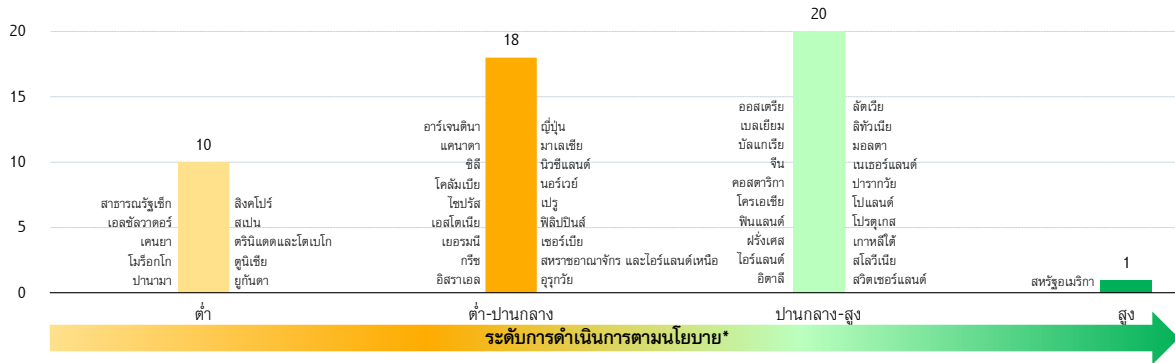
UNEP ได้กำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืน เป็นหนึ่งในเป้าหมายย่อยข้อที่ 12.7 ของ Sustainable Development Goals (SDGs) ที่มุ่งสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐให้มีความยั่งยืน สอดคล้องตามนโยบาย และการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละประเทศ ซึ่งมีจำนวนประเทศที่มีการดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติการการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนเป็นตัวชี้วัด โดยมีการจัดระดับการดำเนินการตามนโยบายจากระดับต่ำ ระดับต่ำ-ปานกลาง ระดับปานกลาง-สูง และระดับสูง ซึ่งพิจารณาจากเกณฑ์ 6 ข้อ ได้แก่ 1) มีนโยบาย และแผนปฏิบัติการการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืน 2) กรอบกฎหมายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน 3) มีวิธีดำเนินการสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานภาครัฐในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน 4) มีการพัฒนาเกณฑ์ มาตรฐาน หรือข้อกำหนดในการจัดซื้อจัดจ้างขึ้นมาโดยเฉพาะ 5) มีการติดตามการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน และ 6) สัดส่วนการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่มีความยั่งยืน

ทั้งนี้ในปี 2022 มีจำนวนประเทศที่รายงานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนให้กับ UNEP รวม 67 ประเทศ ในจำนวนนี้ มีประเทศที่มีการดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติการการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนจำนวนรวม 49 ประเทศ เพิ่มขึ้นจากในปี 2020 ที่มีจำนวนรวม 33 ประเทศ ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเพียงประเทศเดียวที่ถูกจัดเป็นประเทศที่มี

การดำเนินการตามนโยบายในระดับสูง โดยเมื่อพิจารณาเฉพาะประเทศในแถบเอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะพบว่า จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ได้มีการดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติการการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนแล้ว

รูปที่ 1 : จำนวนประเทศที่ดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติการการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนในปี 2022

หน่วย : ประเทศ

* มาจากคะแนนที่ได้รับจากการประเมินภายใต้เกณฑ์ 6 ข้อ โดย 1-2 คะแนน เป็นการดำเนินการตามนโยบายระดับต่ำ, 2-3 คะแนน เป็นการดำเนินการตามนโยบายระดับต่ำ-ปานกลาง, 3-4 คะแนน เป็นการดำเนินการตามนโยบายระดับปานกลาง-สูง, มากกว่า 4 คะแนน เป็นการดำเนินการตามนโยบายระดับสูง
ที่มา : การวิเคราะห์โดย SCB EIC จากข้อมูลของ UNEP

สหราชอาณาจักร แคนาดา สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี ได้มีการให้คำมั่นสัญญาในการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวของภาครัฐในเวที COP 28

จากผลการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 28 (The 28th meeting of the Conference of the Parties : COP 28) ได้มีการระดมผลความคืบหน้าในการดำเนินการที่ชัดเจนสำหรับอุตสาหกรรมกลุ่ม Heavy Emitting Sectors (HES)¹ ซึ่งการประชุมใน COP 28 นี้ นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการระบุให้คำมั่นสัญญาในการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวของภาครัฐ (Green public procurement) ต่อ The Clean Energy Ministerial Industrial Deep Decarbonization Initiative (IDDI) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนระดับโลก ในการกระตุ้นอุปสงค์การใช้วัสดุอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับต่ำภายใต้ United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) โดยคำมั่นสัญญาในการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวของภาครัฐนี้ มีการกำหนดกรอบระยะเวลา และครอบคลุมถึงการจัดซื้อจัดจ้างสินค้า ได้แก่ เหล็ก ปูนซีเมนต์ และคอนกรีตที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับต่ำ

ทั้งนี้ UNIDO IDDI ได้ระบุรายชื่อประเทศที่เข้าร่วมการให้คำมั่นสัญญาในการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวของภาครัฐเข้ามา 4 ประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร แคนาดา สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี ซึ่งมีการเผยแพร่ Blueprint for accounting standards สะท้อนการส่งสัญญาณว่า 4 ประเทศดังกล่าวจะมีการกำหนดนโยบาย เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมกลุ่ม Heavy emitting sectors ในระยะยาว ทั้งทางด้านอุปทานและอุปสงค์ จากผู้ผลิตสินค้า ผู้ซื้อสินค้า และภาคการเงิน ไม่ว่าจะป็นนโยบายสนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการผลิตสินค้ากลุ่มดังกล่าว ไปจนถึงนโยบายการสร้างอุปสงค์ในการใช้วัสดุก่อสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านการปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาในการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวของภาครัฐ สะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นของทั้ง 4 ประเทศดังกล่าวในการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และจูงใจให้เกิดการลงทุนระยะยาวในประเทศจากภาคเอกชน

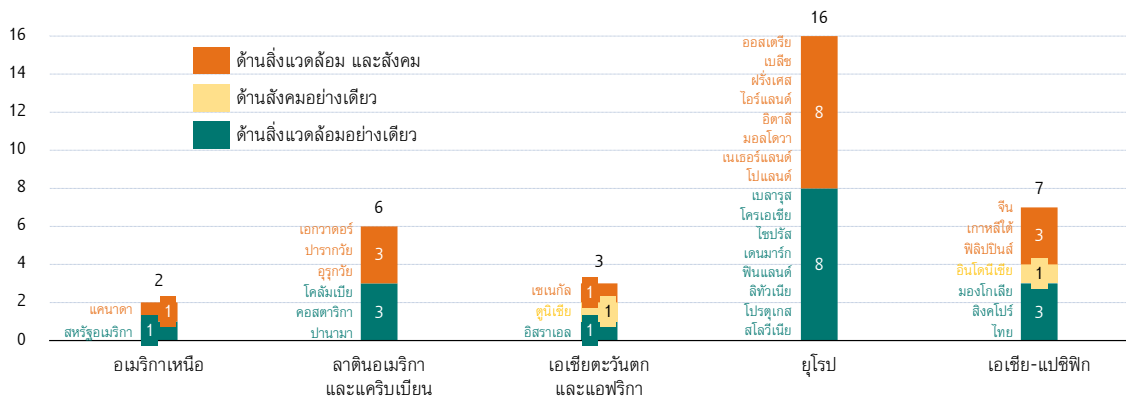
¹ ได้แก่ ปูนซีเมนต์ เหล็ก อะลูมิเนียม การขนส่ง การบิน การคมนาคมทางบก และเคมีภัณฑ์ ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณ 30% ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยรวมทั่วโลก

ไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีการดำเนินนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐในด้านสิ่งแวดล้อมเพียงด้านเดียว โดยภาครัฐกำหนดเป้าหมายสัดส่วนมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ผลสำรวจจาก 2022 Sustainable Public Procurement Global Review ระบุว่า ไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีการดำเนินนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐในด้านสิ่งแวดล้อมเพียงด้านเดียว ขณะที่ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์ มีการดำเนินนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐในด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคมควบคู่กันไป

รูปที่ 2 : จำนวนประเทศที่กำหนดวัตถุประสงค์ด้านความยั่งยืนในนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ จำแนกตามภูมิภาค

หน่วย : ประเทศ

ที่มา : 2022 Sustainable Public Procurement Global Review โดย UNEP

ทั้งนี้การดำเนินนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างในด้านสิ่งแวดล้อมของภาครัฐไทย อยู่ในรูปแบบของการกำหนดเกณฑ์สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงคู่มือการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2567 ได้กำหนดเป้าหมายสัดส่วนมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐในปี 2024 อยู่ที่ 60% ของมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการประเภทเดียวกัน และได้กำหนดให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นไปสู่ 80% ในปี 2027 โดยเกณฑ์ข้อกำหนดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) สินค้าและบริการที่ได้รับการรับรองฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 หรือขึ้นทะเบียนจากหน่วยงานให้การรับรอง ซึ่งดำเนินการตรวจรับรองโดยบุคคลที่ 3 ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) สินค้าและบริการที่ได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนตามเกณฑ์ข้อกำหนดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ และ 3) ฉลากทางเลือกสิ่งแวดล้อม

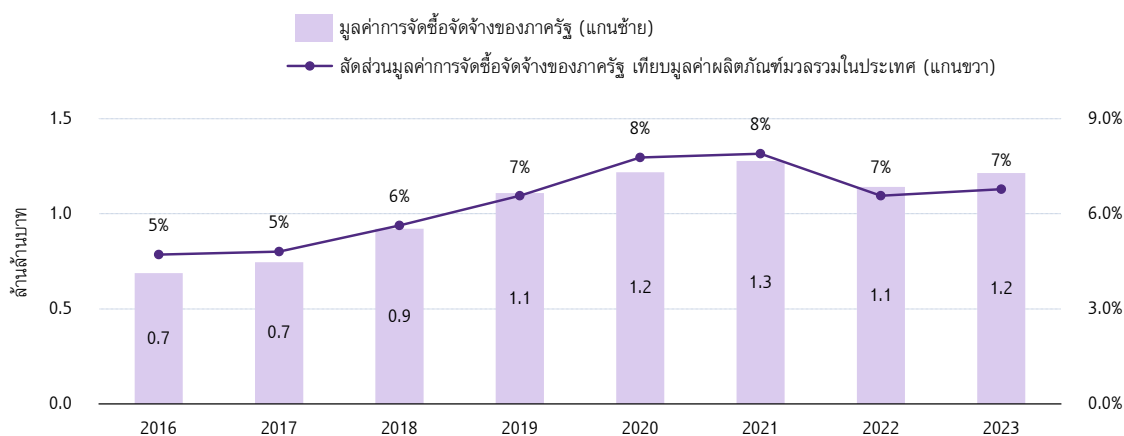
ตารางที่ 1 : เกณฑ์ข้อกำหนดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เกณฑ์ข้อกำหนดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ตัวอย่าง
สินค้าและบริการที่ได้รับการรับรองฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 หรือขึ้นทะเบียนจากหน่วยงานให้การรับรอง ซึ่งดำเนินการตรวจรับรองโดยบุคคลที่ 3 ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย	สินค้าและบริการที่ได้รับเครื่องหมายฉลากเขียว โรงแรมที่ได้รับเกียรติบัตรใบไม้เขียว โรงแรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green hotel) ผลิตภัณฑ์ Cool mode : ฉลากที่มอบให้กับเสื้อผ้า หรือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติพิเศษในการซับเหงื่อ และระบายความร้อน
สินค้าและบริการที่ได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนตามเกณฑ์ข้อกำหนดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ของกรมควบคุมมลพิษ	ตะกร้าเขียว
ฉลากทางเลือกสิ่งแวดล้อม	สินค้าที่ขึ้นทะเบียนเครื่องหมายลดคาร์บอนฟุตพริ้นต์ของผลิตภัณฑ์ (ฉลากลดโลกร้อน) ขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) เฉพาะประเภทสินค้าที่ไม่มีข้อกำหนดฉลากเขียวและตะกร้าเขียว

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

ปฏิเสธไม่ได้ว่า การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจไทย โดยมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นจากราว 7-9 แสนล้านบาทในช่วงปี 2016-2018 หรือคิดเป็นสัดส่วน 5-6% ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มาสู่มูลค่าราว 1.1-1.3 ล้านล้านบาทในช่วงปี 2019-2023 หรือคิดเป็นสัดส่วน 7-8% ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ดังนั้น การขับเคลื่อนให้การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐมุ่งไปสู่ความยั่งยืน ไม่เพียงแต่การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงการให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมเพิ่มเติมด้วย จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องแก่การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปได้อย่างเต็มศักยภาพ

รูปที่ 3 : มูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ

ที่มา : การวิเคราะห์โดย SCB EIC จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การจัดซื้อจัดจ้างของภาคเอกชนอย่างยั่งยืนในไทยเป็นอย่างไร ?

การจัดซื้อจัดจ้างของภาคเอกชนอย่างยั่งยืน อยู่ในรูปแบบ Sustainable supply chain management

กล่าวคือ เป็นกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่นอกจากจะพิจารณาปัจจัยด้านราคาแล้ว ยังครอบคลุมการให้ความสำคัญกับการจัดการผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมตลอดวัฏจักรชีวิตของสินค้าและบริการ ทั้งห่วงโซ่อุปทาน ทั้งนี้ International Organization for Standardization (ISO) ได้มีการกำหนดมาตรฐานแนวทางการจัดซื้ออย่างยั่งยืน หรือ ISO 20400 มาตั้งแต่ปี 2017 ซึ่งเป็นแนวทางการให้คำแนะนำสำหรับองค์กรที่มีความต้องการผนวกแนวคิดด้านความยั่งยืนไปในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ผ่านกระบวนการตัดสินใจจัดซื้อจัดจ้าง รวมถึงมีการส่งเสริมให้คู่ค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีการดำเนินการในกระบวนการเดียวกัน ภายใต้แกนหลัก 7 ด้าน ได้แก่ 1) การกำกับดูแลองค์กร 2) สิทธิมนุษยชน 3) แนวปฏิบัติด้านแรงงาน 4) สิ่งแวดล้อม 5) การปฏิบัติงานที่เป็นธรรม 6) ประเด็นเกี่ยวกับผู้บริโภค และ 7) การมีส่วนร่วมและการพัฒนาของชุมชน

นอกจากนี้ อีกหนึ่งแนวคิดในการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน อย่าง ESG ก็ได้รับความนิยมในการนำมาใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการประกอบธุรกิจของภาคเอกชนในปัจจุบัน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการประกอบธุรกิจที่คำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ **1) Environment** คือ การลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดการใช้ทรัพยากรที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับสูงในกระบวนการผลิต ลดการปล่อยฝุ่น เสียง น้ำเสีย และของเสีย **2) Social** คือ การลดผลกระทบด้านสังคม เช่น จัดให้มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมแก่แรงงาน ป้องกันการเกิดอันตรายสำหรับแรงงาน จ่ายค่าจ้างแรงงานพื้นฐานอย่างเหมาะสม ป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทกับชุมชนท้องถิ่น และ **3) Governance** คือ การบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล เช่น บริหารจัดการเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินและภาวะวิกฤต มีความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง โดยปัจจุบันภาคเอกชนในทุกอุตสาหกรรม โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติ และผู้ประกอบการรายใหญ่ หันมาให้ความสำคัญกับการนำ ESG มาใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการประกอบธุรกิจ ส่งผลให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการประกอบ

ธุรกิจ จำเป็นต้องมีความสอดคล้องไปกับทุกองค์ประกอบของ ESG ตามไปด้วย กล่าวคือ เป็นการจัดซื้อจัดจ้างที่คำนึงถึง การลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การลดผลกระทบด้านสังคม และการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล

การจัดซื้อจัดจ้างของภาคเอกชนอย่างยั่งยืนในไทย ส่วนใหญ่ยังเป็นการดำเนินการเฉพาะในกลุ่ม

ผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้ดำเนินการ ในรูปแบบของการกำหนดนโยบาย และแผนการปฏิบัติงาน เช่น นโยบายการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน นโยบายการจัดซื้อ จัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จรรยาบรรณคู่ค้าธุรกิจ (Supplier code of conduct) ที่ครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญต่อ การจัดซื้อจัดจ้าง โดยผู้ประกอบการได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน กระบวนการ ดำเนินงาน ตัวชี้วัด การประเมินผล ไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูลจากการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน โดยเป็นส่วนหนึ่งของรายงาน ความยั่งยืนแบบบูรณาการ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีการทบทวนนโยบายปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องไปกับบริบทการจัดซื้อ จัดจ้างที่เปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 2 : นโยบายการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการรายใหญ่

ปัจจัยที่สำคัญ	ตัวอย่างนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน
ความคุ้มค่า	- จัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งด้านคุณภาพ ราคา ปริมาณ ความตรงต่อเวลา ในการส่งมอบ และการให้บริการ - นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้า	- สื่อสารรายละเอียดข้อกำหนด และเงื่อนไขในสัญญาให้กับคู่ค้า ให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ครบถ้วน ถูกต้อง เท่าเทียม และโปร่งใส - รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของคู่ค้า - สนับสนุนการยกระดับความรู้ และความสามารถของคู่ค้า ให้สามารถแข่งขัน พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการ ที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล - สนับสนุนคู่ค้าให้มีการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน และการบริหารห่วงโซ่อุปทานกับคู่ค้าในลำดับถัด ๆ ไป
ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	- จัดซื้อจัดจ้างกับคู่ค้าที่ผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ได้รับฉลากสิ่งแวดล้อม ฉลากเขียว หรือผ่านรับรองมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม - สนับสนุนคู่ค้าให้มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ช่วยประหยัดพลังงาน ลดการปล่อยมลพิษ และระบบจัดการของเสียที่มีประสิทธิภาพ
ลดผลกระทบต่อสังคม	- จัดซื้อจัดจ้างกับคู่ค้าที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชน การดูแลพนักงานอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียมกัน รวมถึงไม่สนับสนุนคู่ค้าที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานทาสสมัยใหม่ - สนับสนุนการจัดหาผลิตภัณฑ์ และบริการจากคู่ค้าในท้องถิ่น และภายในประเทศ ที่เป็นที่ตั้งของธุรกิจ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่
การบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล	- จัดซื้อจัดจ้างโดยไม่เอาเปรียบคู่ค้า ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน เปิดเผย โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และปฏิบัติต่อคู่ค้าอย่างเท่าเทียมกัน - ยึดหลักการจัดซื้อจัดจ้างตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี หลักจรรยาบรรณ และแนวทางการปฏิบัติของคู่ค้า นโยบายการต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน หากมีการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามนโยบาย อาจส่งผลกระทบต่อประเมินคู่ค้า และถูกดำเนินการทางกฎหมาย - ระมัดระวังการติดต่อกับบุคคล หรือนิติบุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย ทุจริต หรือมีพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต - จัดกลุ่มคู่ค้า (Supplier classification) ประเมินความเสี่ยงการดำเนินการของคู่ค้าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล และกำหนดมาตรการเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตลอดห่วงโซ่อุปทานตามความสำคัญ และระดับความเสี่ยง - จัดทำช่องทางในการสื่อสาร เพื่อเปิดโอกาสให้คู่ค้าแจ้งเบาะแส หรือข้อร้องเรียน - เปิดเผยข้อมูล และผลการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนในรายงานความยั่งยืน หรือรายงานการเปิดเผยข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ที่มา : การวิเคราะห์โดย SCB EIC จากข้อมูลของผู้ประกอบการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สำหรับกระบวนการคัดเลือกคู่ค้านั้น จากเดิมผู้ประกอบการรายใหญ่ให้ความสำคัญกับการกำหนดเกณฑ์ด้านความสามารถของคู่ค้าในการส่งมอบสินค้าและบริการ เกณฑ์ด้านคุณภาพ คุณสมบัตินี้ และความปลอดภัยของสินค้าและบริการ รวมถึงเกณฑ์ด้านความสามารถในการบริหารต้นทุนของคู่ค้าเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบัน พบว่าผู้ประกอบการได้หันมาให้ความสำคัญกับการกำหนดเกณฑ์ด้านความยั่งยืนของคู่ค้าเพิ่มเติม โดยมีการนำเกณฑ์ด้านความยั่งยืนมาพิจารณาในกระบวนการคัดเลือกคู่ค้า รวมถึงมีการตรวจประเมิน การติดตามผลการดำเนินงาน ไปจนถึงการพัฒนาศักยภาพด้านความยั่งยืนร่วมกันกับคู่ค้า สะท้อนความก้าวหน้าที่ชัดเจนในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการรายใหญ่

ทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้การซื้อจัดจ้างของภาครัฐ และภาคเอกชน มุ่งไปสู่ความยั่งยืนมากขึ้น ?

ในระยะข้างหน้า นอกเหนือจากการซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องขยายเป้าหมายการสร้างควมยั่งยืน ไปสู่การซื้อจัดจ้างที่ครอบคลุมการให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมเพิ่มเติม โดย SCB EIC มองว่า หน่วยงานภาครัฐอาจดำเนินการตาม Sustainable Public Procurement Approach (SPP Approach) ที่ UNEP ได้พัฒนาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศที่ต้องการขับเคลื่อนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืน โดยเริ่มต้นจากการกำหนดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับประเทศ เพื่อประเมินสถานการณ์ ศึกษากรอบกฎหมาย ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้าง และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อหรือแนวทางในการสร้างค่านับสัญญา และนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน รวมถึงกำหนดเป้าหมาย แผนการปฏิบัติ กรอบระยะเวลา บทบาทหน้าที่ของภาคส่วนต่าง ๆ และงบประมาณ ตลอดจนขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติ และปรับปรุงการดำเนินการให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง ทั้งการปรับแก้กฎหมาย การกำหนดประเภทสินค้าและบริการ การกำหนดเกณฑ์การจัดซื้อจัดจ้าง การสร้างขีดความสามารถ และกลยุทธ์การสื่อสาร ไปจนถึงการสร้างระบบการตรวจสอบ และการประเมินผล

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้มีการกำหนดเกณฑ์สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงกำหนดเป้าหมายสัดส่วนมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแล้ว อย่างไรก็ตาม ภาครัฐอาจดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่ครอบคลุมการให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมเพิ่มเติม โดยกำหนดให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเริ่มต้นจากการคัดเลือกกิจกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่มีมูลค่าในระดับสูงมาดำเนินการก่อน แล้วจึงขยายให้ครอบคลุมกิจกรรมในวงกว้างยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อาจพิจารณาแนวทางการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างจีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ที่ได้มีการดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติการการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างยั่งยืนแล้ว โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของไทย

สำหรับการซื้อจัดจ้างของภาคเอกชน ผู้ประกอบการรายใหญ่อาจพิจารณากำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดเพิ่มเติมในหลากหลายมิติมากขึ้น โดยปัจจุบันผู้ประกอบการรายใหญ่มีการกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดด้านจำนวนคู่ค้าเป็นหลัก เช่น จำนวนคู่ค้าที่ได้ลงนามรับทราบและปฏิบัติตามจรรยาบรรณคู่ค้าธุรกิจ จำนวนคู่ค้าที่ได้รับการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG จำนวนคู่ค้าที่เข้าร่วมโครงการหรือการอบรมด้านความยั่งยืน ทั้งนี้ SCB EIC มองว่า ผู้ประกอบการรายใหญ่อาจพิจารณากำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดในมิติอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ใน Scope 3² ที่มาจากคู่ค้าที่มีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการจัดซื้อจัดจ้างจากคู่ค้าในท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการ SMEs อย่างการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นของแรงงานในพื้นที่ เพื่อยกระดับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนให้ครอบคลุมในหลากหลายมิติมากขึ้น

อีกทั้ง จำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs เริ่มดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน จากที่ในปัจจุบัน ผู้ประกอบการที่มีการกำหนดนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน รวมถึงผู้ประกอบการที่ได้รับประกาศนียบัตรมาตรฐานแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน ISO 20400 ในไทย ส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ ทั้งนี้ SCB EIC มองว่า การสร้างอุปสงค์แก่สินค้าและบริการที่มีความยั่งยืนจากภาครัฐ ผ่านการกำหนดเกณฑ์การเข้าประมูลการจัดซื้อจัดจ้างที่มีข้อกำหนดด้านความยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้ภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการ SMEs ทั้งผู้ผลิตสินค้า และผู้ให้บริการ ที่เป็นธุรกิจในช่วงโซ่อุปทานการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ มีแรงจูงใจในการมุ่งพัฒนาสินค้าและบริการ รวมถึงปรับกระบวนการประกอบธุรกิจ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในการเข้าประมูลการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ ซึ่งจะเป็จุดเริ่มต้นให้ผู้ประกอบการ SMEs มีการปรับตัวตอบโจทยไปกับเทรนด์ของโลกที่ต่างมุ่งไปสู่การสร้างควมยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ

อย่างไรก็ดี ยังมีความท้าทายในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนสำหรับผู้ประกอบการ SMEs โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้ประกอบการยังไม่เห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน ตลอดจนยังมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ขาดเงินทุน ขาดองค์ความรู้ โดยแนวทางในการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ SMEs เริ่มดำเนินการได้ อาจอยู่ในรูปแบบของการจัดทำแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนสำหรับผู้ประกอบการ SMEs เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการสำหรับผู้ประกอบการ SMEs การให้แต้มต่อสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ที่มีการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนในการเข้าประมูลการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรมเพื่อสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถดำเนินการเพื่อให้ได้รับประกาศนียบัตรมาตรฐานแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน ISO 20400 ได้ในวงกว้าง ไปจนถึงมาตรการทางภาษี อย่างการนำค่าใช้จ่ายการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงค่าใช้จ่ายการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน ISO 20400 ไปใช้ลดหย่อนภาษีนิติบุคคลได้

เทคโนโลยีมีบทบาทสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนอย่างไร ?

E-procurement เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนมากขึ้น Electronics procurement (E-procurement) คือ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการผ่านอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่วางแผนสั่งซื้อ กำหนดงบประมาณ คัดเลือกคู่ค้า ดำเนินการสั่งซื้อ ชำระเงิน รับมอบสินค้าและบริการ ตรวจสอบ ไปจนถึงติดตามสินค้าคงคลัง โดย E-procurement ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กร ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนมากขึ้น เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการในจัดซื้อจัดจ้าง ทั้งสามารถควบคุมงบประมาณ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ลดข้อผิดพลาด สร้างความโปร่งใส สามารถติดตามการดำเนินการได้ทุกขั้นตอนแบบ Real time รวมถึงยังช่วยลดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ลง ทั้งบุคลากร พลังงาน และเอกสารกระดาษ ทั้งนี้ E-procurement เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนมากขึ้น ทั้งการช่วยลดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ลง ซึ่งจะตอบโจทยการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างควมโปร่งใส ซึ่งจะตอบโจทยการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล ยิ่งไปกว่านั้นองค์กรต่าง ๆ ยังสามารถใช้ประโยชน์จาก E-procurement ในการเข้าถึงข้อมูลการดำเนินการด้านความยั่งยืนของคู่ค้า รวมถึงการติดตาม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจจัดซื้อจัดจ้างอีกด้วย

² เป็นการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางอ้อมในช่วงโซ่อุปทาน ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของบริษัท เช่น การใช้เชื้อเพลิงในกระบวนการผลิต หรือประกอบธุรกิจโดยผู้อื่น อย่างคู่ค้า และลูกค้า

ผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งมีห่วงโซ่อุปทานการประกอบธุรกิจซับซ้อน และมีความเกี่ยวข้องกับลูกค้าจำนวนมาก อาจพิจารณานำเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analytics) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) มาสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนเพิ่มเติม เพื่อช่วยในการประมวลผลข้อมูลปริมาณมาก รวมถึงช่วยคาดการณ์สถานการณ์และความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เช่น การติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของลูกค้าในห่วงโซ่อุปทาน การประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ของลูกค้า นอกจากนี้ผู้ประกอบการอาจนำระบบอัตโนมัติ อย่าง Robotic Process Automation (RPA) มาช่วยเปลี่ยนการจัดซื้อจัดจ้างในส่วนที่เป็นขั้นตอนซ้ำ ๆ กัน ให้เป็นระบบอัตโนมัติ อีกทั้ง อาจนำเทคโนโลยีด้าน Supply chain traceability มาช่วยตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรฐานด้านความยั่งยืน และการจัดซื้อจัดจ้างอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมของลูกค้าอีกด้วย

ในส่วนของผู้ประกอบการ SMEs จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้มีการใช้ E-procurement มากขึ้น ผ่านการสนับสนุนเงินทุน และองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีการใช้ E-procurement อยู่แล้วได้ ทั้งนี้การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ SMEs เริ่มดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน และมีการใช้ E-procurement มากขึ้น ไม่เพียงแต่จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดซื้อจัดจ้าง และสร้าง Resilient supply chain เพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้ประกอบการ SMEs เท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ SMEs ที่จะเข้าไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของบริษัทข้ามชาติ และผู้ประกอบการรายใหญ่ ที่มุ่งสู่การเป็น Sustainable supply chain และหันมาให้ความสำคัญกับการจัดซื้อจัดจ้างจากผู้ประกอบการ SMEs เพื่อสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจอีกด้วย ที่จะนำมาซึ่งการขยายโอกาสทางธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs ทั้งตลาดในประเทศ และตลาดโลกได้อีกมากในระยะข้างหน้า

บทวิเคราะห์โดย... <https://www.scbeic.com/th/detail/product/sustainable-supply-chain>

Disclaimer: This article is made by The Siam Commercial Bank ("SCB") for the purpose of providing information and analysis only. Any information and analysis herein are collected and referred from public sources which may include economic information, marketing information or any reliable information prior to the date of this document. SCB makes no representation or warranty as to the accuracy, completeness and up-to-dateness of such information and SCB has no responsibility to verify or to proceed any action to make such information to be accurate, complete, and up-to-date in any respect. The information contained herein is not intended to provide legal, financial or tax advice or any other advice, and it shall not be relied or referred upon proceeding any transaction. In addition, SCB shall not be liable for any damages arising from the use of information contained herein in any respect.

ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์

กัณณารัตน์ กาญจนวิสุทธ์

นักวิเคราะห์อาวุโส

INFRASTRUCTURE CLUSTER

ดร. สมประวิณ มั่นประเสริฐ

รองผู้จัดการใหญ่ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารกลุ่มงาน Economic Intelligence Center (EIC)

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

ปราณีดา ศยามานนท์

ผู้อำนวยการฝ่าย Industry Analysis

กัณณารัตน์ กาญจนวิสุทธ์

นักวิเคราะห์อาวุโส

เชษฐวัฒน์ ทรงประเสริฐ

นักวิเคราะห์อาวุโส

วรรณโกมล สุภาชาติ

นักวิเคราะห์

ท่านพึงพอใจต่อทวิเคราะห์นี้เพียงใด?

ความเห็นของท่าน สำคัญกับเรา

ร่วมตอบแบบสอบถาม 6 ข้อ
เพื่อนำไปพัฒนาบทวิเคราะห์ของ
SCB EIC ต่อไป

คลิกเพื่อทำ
แบบสอบถาม

“Economic and business intelligence for effective decision making”

ECONOMIC INTELLIGENCE CENTER

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์

เจาะลึก
สถานการณ์เศรษฐกิจ

เกาะติด
การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผล
ต่อภาคธุรกิจ

อัปเดต
ประเด็นร้อนที่ไม่ควรพลาด

Stay connected

Find us at

@scbeic |

www.scbeic.com